

References

1. Bessarabija v sostave Rumynii [Elektronnyj resurs] // Svobodnaja Jenciklopedija. – Rezhim dostupa: <https://ru.wikipedia.org>
2. Deklaracija o gosudarstvennom suverenitete Ukrainy izd. V.R. 16.07.1990. [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <http://www.viche.info/journal/2192/>
3. Dimchioglo Ju. Ob ugroze sozdaniya Bessarabskoj Narodnoj respubliky [Elektronnyj resurs] / Ju. Dimchoglo. – Rezhim dostupa: <http://www.odessamedia.net>
4. Dubovoj A. F. Istoricheskiy fil'm «Izmail» [Elektronnyj resurs] / A. F. Dubovoj. – Rezhim dostupa: <http://bessarabiainform.com/2016/11/istoricheskiy-film-izmail-censatsiya-ili-provokatsiya/>
5. Kuhalejshvili G. Ukraina i Rumynija: realii neprostogo sosestva [Elektronnyj resurs] / G. Kuhalejshvili // Agenstvo strategicheskikh issledovanij. – Rezhim dostupa: <http://sd.net.ua/2012/09/03/ukraina-i-rumyniya-realii-neprostogo-sosestva.html>
6. Mel'tjuhov M. I. Bessarabskiy vopros mezhdru mirovymi vojnami 1917–1940 [Elektronnyj resurs] / M. I. Mel'tjuhov. – M.: Veche, 2010. – 460 s. – Rezhim dostupa: http://militera.lib.ru/research/melyukhov_mi03/index.html
7. Mihajlova A. I. Bor'ba Bessarabii protiv rumynskih zahvatnikov [Elektronnyj resurs] / A. I. Mihajlova. – Saratovskoe oblastnoe gosudarstvennoe izdatel'stvo, 1942. – 46 s. – Rezhim dostupa: <http://library.sgu.ru/voim/1942/88.pdf>
8. «Moldavskie Vedomosti» [Elektronnyj resurs] – Rezhim dostupa: <http://www.vedomosti.md. – nomer za 06.05.2016>
9. Skorik S. Bolgary: istorija pereselenija v Priazov'e [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <http://literator.in.ua/14-bolgary.html>
10. Suljak S. G. Bessarabija v gody Velikoj Otechestvennoj vojny [Elektronnyj resurs] / S. G. Suljak // Rusin. – 2015. – №2 (40). – S.80–97. – Rezhim dostupa: http://journals.tsu.ru/rusin/&journal_page=archive&id=1265&article_id=227409
11. Stroitel'stvo zheleznodorozhnoj vetki Berezino–Bessarabjska [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <http://www.bessarabia.inform.com>
12. Stroitel'stvo paromnoj perepravy Orlovka–Isakcha [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <http://www.Odessa.web2ua.com>
13. Shapovalov B. A. Zachem iskazhaetsja pravda o deportacii grazhdan Moldovy v 1940 – godah [Elektronnyj resurs] / B. A. Shapovalov // Komsomol'skaja pravda. – Rezhim dostupa: <http://www.kp.md/daily/26541/3558839/>
14. Shuklinov P. Direktor Vojny [Elektronnyj resurs] / P. Shuklinov // Internet portal Liga.net. – Rezhim dostupa: http://www.liga.net/projects/gricak_interview/

Данилян А. Г., старший викладач кафедри суднових енергетичних установок і систем, Дунайський інститут Національного університету «ОМА» (Україна, Ізмаїл), engintarin@ukr.net

Романовська О. Р., старший викладач кафедри гуманітарних дисциплін, Дунайський інститут Національного університету «ОМА» (Україна, Ізмаїл), formatirung@rambler.ru

Захарова О. В., аспірантка кафедри української та всесвітньої історії та культури Ізмаїльського державного гуманітарного університету, лаборант кафедри суднових енергетичних установок і систем, Дунайський інститут Національного університету «ОМА» (Україна, Ізмаїл), avrora0902@gmail.com

До питання щодо волевиявлення народів Бессарабії

Проаналізовано життя багатонаціонального народу Бессарабії, починаючи з початку 20 століття і до сьогодні крізь призму наслідків революцій 1917 року, Великої вітчизняної війни і розпаду СРСР, зміною кордонів України у зв'язку з подіями теперішнього часу. Історичний розвиток Бессарабії має свої відмінні риси – виборювання своєї свободи та незалежності, тяжкий гніт поневолювачів, який підняв багатонаціональний народ на захист своїх прав та гідності. Спадкова толерантність та прагнення творити – визначальна риса народів Бессарабії. Сучасне життя народів колишньої Бессарабії в межах української держави – нова віха історичного шляху розвитку в непростих умовах глобалістської політики суміжних держав та кривавої агресії Російської Федерації проти України.

Ключові слова: Бессарабія, інтрига, обман, насильство, кровопролиття, глобалістська політика, суверенітет, волелюбний народ, агресія.

* * *

УДК 930.85«1945/1955»

Ількович В. М.,
магістрант, Історичний факультет, Київський
національний університет ім. Тараса Шевченка
(Україна, Київ), vika2ilkovych@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ПОВОЄННОГО РОЗВИТКУ
КІНЕМАТОГРАФУ В УРСР (1945–1955 РР.)

Проаналізовано становище та особливості розвитку радянського кінематографу в УРСР у перше повосне десятиліття 1945–1955 років крізь призму партійно-державних заходів в галузі кіно. Основна увага в дослідженні приділяється локальним ознакам розвитку кіномистецтва в Радянській Україні, з урахуванням впливу радянської ідеології на організаційне оформлення, фінансові та матеріально-технічні підвалини функціонування системи українського кінематографу. Аналіз процесів проводиться в контексті політичних та соціально-економічних перетворень в радянській Україні у 1945–1955-х рр. В процесі дослідження встановлено, що розвиток українського кінематографу в середині 1940-х – середині 1950-х років, відбувався під активним політичним впливом радянської ідеології, а також адміністративно-репресивного апарату на суспільно-політичне та культурне життя. Після завершення Другої світової війни розпочалися відбудовчі процеси, зокрема, у секторі кіновиробництва, водночас, вони супроводжувалися відновленням загального курсу на побудову комунізму. Автором прослідковуються і значні проблеми в галузі, які полягали у відсутності самостійності від центру, існуванні явища заїдеологізованості, що дозволяють говорити про існування гальмівних факторів розвитку національного кіномистецтва.

Ключові слова: кінематограф, кіновиробництво, кіномистецтво, пропаганда, радянська ідеологія, відбудовчі процеси, мобілізація суспільства.

Цінність українського кіно як джерела дослідження історії, полягає у тому, що воно є чітким і дещо узагальненим відображенням суспільно-політичних, ідейних та культурних процесів, що панували в середовищі українського народу на момент його творення. Однак значення кінематографу для митця і споживача ніколи не було однозначним, так само, завжди відчувається різниця між національним кіномистецтвом та загальносоюзними картинками, в яких примат ідеології був суттєвішим за визначенням.

Важливе значення для дослідників вітчизняної історії має український кінематограф першого післявоєнного десятиліття після закінчення II Світової війни. Труднощі, пов'язані з вивченням цього періоду полягають у необхідності дослідження значного пласту радянської історіографії та кінокритики у дусі марксистсько-ленінської ідеології, що порівняно часто обмежена висвітленням вузьких аспектів розважального характеру та практичного значення українського радянського кіно, як інструменту «виховання мас трудящих».

Процеси, що відбуваються в сучасному суспільстві, потребують використання історичного досвіду. Так, вивчення державної політики в галузі кінематографії в середині 1940-х – 1950-х рр. актуалізується загальною зміною підходів до оцінки подій післявоєнного десятиріччя. Підвищена увага до соціальної історії України також зумовлює важливість вивчення кіно, оскільки воно є прикладом візуалізації повсякденного життя радянської людини 1940-х – 1950-х років [4, с. 210].

З одного боку, особлива у тогочасному світі модель кінематографічної індустрії дозволила їй нагромадити величезний технічний потенціал, зосередити ледь не унікальні за своєю кількістю і якістю технічні кадри, що не поступалися за своїм фаховим рівнем відповідним цехам зарубіжного кіно. З іншого боку, тоталітарна система прагнула використати весь цей потенціал виключно для своїх політичних цілей та амбіцій. Як

в роки Другої світової війни, так і після, кінематограф виконував в першу чергу ідеологічні завдання воєнної доби.

Потреба дослідження пропагандистської діяльності кіностудій у середині 1940-х – 1950-х роках з'являється внаслідок усвідомлення опосередкованого негативного впливу ідеологічного фактора на свідомість населення УРСР. Історики та науковці радянського часу висвітлювали основні етапи розвитку кіно, як такого, що відіграло велику роль у справі «соціалістичного виховання мас», у здійсненні «своєї виховної функції».

Фактично об'єктивної історіографії з проблематики розвитку українського кінематографа у роки середини 1940-х – 1950-х рр. не багато, тим часом потреба в дослідженні національних особливостей післявоєнного культурного розвитку є нагальною, адже нові історичні умови, в яких нині перебуває суспільство незалежної України, вимагають вироблення основоположних засад його розвитку на перспективу. На заваді стоять, насамперед, відчутні впливи колишньої заідеологізованої історіографії, позбавленої, по суті, найголовнішого – повноцінної наукової концепції, засад адекватного відображення дійсності й тлумачення основних віх розвитку кінематографа України у передвоєнний та воєнний періоди [1, с. 167]. До того ж, перебуваючи в процесі війни та під впливом іноземної пропаганди сьогодні, Україна ще не виробила чіткої стратегії відходу від ідеологічних впливів агресора.

Тож, предметом даного дослідження виступають ідейно-політичні, культурні та суспільні засади післявоєнної відбудови в галузі кінематографа, а також форми та методи діяльності радянської влади у сфері організації управління кінематографом, а також її взаємовідносини з кінематографістами, вплив на суспільство за допомогою кіно в середині 1940-х – 1950-х років.

Мета роботи – проаналізувати державно-партійні заходи направлені на післявоєнну відбудову галузі кіномистецтва та кінематографа, їх вплив на організаційне оформлення, фінансові та матеріально-технічні підвалини функціонування системи українського кіно в контексті політичних та соціально-економічних перетворень в радянській Україні в середині 1940-х – 1950-х років. Відповідно до мети були поставлені наступні завдання: проаналізувати головні напрямки та умови розвитку українського кінематографа в середині 1940-х – 1950-х рр.; висвітлити основні теми та сюжети, які втілювали кінорежисери УРСР у своїх роботах; розкрити основні труднощі та проблеми діяльності кіностудій УРСР в середині 1940-х – 1950-х рр.; дослідити систему державного управління кінематографом радянської України; вивчити вплив кіномистецтва на українське суспільство.

Перш за все варто зауважити, що в тій чи іншій мірі українське радянське кіномистецтво за період радянської влади в Україні перебувало під впливом і контролем органів ідейної і політичної цензури. Тож, сьогодні основну увагу варто було б звернути на політико-ідеологічні аспекти радянського кіномистецтва, як визначальні, адже відомо, що кіноіндустрія в умовах тоталітарного режиму поряд із розважальною функцією несла ще одну – політичну, і досить швидко вона стала

засобом радянської. У прагненні встановити тотальний контроль над усіма сферами культурного життя ідеологічно-репресивна машина інтенсивно працювала над ретельним відбором тематики фільмів, їх жанру, акторського складу, усієї естетичної та ідеологічної фактури.

Так, 1945–1955 рр. у сфері кінематографа відзначені великою кількістю внутрішніх подій, інтенсивністю і різноманітністю ідеологічного життя. У кіномистецтві, як і в інших сферах творчої діяльності помітно зростала активна виховна, перетворювальна роль комуністичної ідеології, перебудованої на позиціях народу-переможця, підвищувалися також вимоги щодо якості художніх творів. В результаті здійснення заходів щодо посилення ідеологічної роботи в українському кіно, зрештою, відбулися серйозні якісні зміни. Відбувалося урізноманітнення тематики художніх фільмів. Поряд з темами про Другу світову війну систематично розроблялись проблеми мирного господарського будівництва, що актуалізувались життєвими реаліями тогочасного життя та потребою в ідейній мобілізації радянського суспільства.

У кращих творах того часу удосконалювались прийоми художнього відтворення життя; драматурги, режисери, актори більш повно і переконливо показували істотні явища дійсності. Їх мистецтво звільнилось від пишномовства, перебільшеного ораторського пафосу, що характеризувало багато українських фільмів воєнних і довоєнних років. Творчі зусилля майстрів кіно тепер все більше зосереджувались на тому, щоб розкрити багатий, складний духовний світ радянського позитивного героя.

У перше повоєнне десятиліття українське кіно ще тісніше об'єдналось з іншими видами мистецтва та літературою. Як і в попередні роки своєї історії воно, звичайно, розв'язувало завдання, висунуті радянськими ідеологами про революційне перетворення світу та практику соціалістичного будівництва, але у післявоєнний період кіномистецтво стало виразником усіх тонкощів життя радянських людей.

Перед війною мали місце помітні відступи в бік від генеральної мети кіномистецтва – репрезентації радянського способу життя, ухили від неї у вигляді «шкіл» та «напрямок» сприймалися критично і навіть вважались ворожими соціалістичному реалізмові. Кінематограф здебільшого був мистецтвом, що протистоїть іншим видам художньої творчості. Все це перешкоджало більш тісному зближенню кіно з іншими видами мистецтва. Зрозуміло, можна знайти мотиви, спільні як для фільмів, так і для творів живопису, театру, поезії, прози тих вже віддалених років, але при уважному порівнянні вони виявляться незрівнянно слабшими ніж ті, що спостерігаються у післявоєнну добу. А окремі оригінальні фільми в певному розумінні навіть посилювали відокремлене становище кіно щодо інших видів мистецтва.

Різка зміна у вказаному становищі намітилась власне після Другої світової війни. Коли над Україною нависла небезпека нацистського поневолення, українське кіномистецтво, так само, як кіно інших народів що входили до СРСР, всі свої зусилля направило на те, щоб у художніх образах втілити патріотичне піднесення радянських людей, сприяючи цим мобілізації їх

моральних сил для подальших відбудовчих процесів. Ця мета міцно об'єднувала все радянське мистецтво.

З'являлися також і нові виклики, пов'язані появою інновацій та нових мирних технологій. Проблема художнього освоєння кольорового кіно, яка стала в Україні актуальною саме після війни, в останні роки першого післявоєнного десятиліття, могла бути успішно розв'язана завдяки вивченню живопису, його величезного досвіду. Для того, щоб добре володіти кольоровою характеристикою як тонким різноманітним, надзвичайно дійовим художнім засобом, майстри кіно повинні були уявити значення колориту, колірної гами та інших подібних нових речей, розуміти як вчить спадщина великих живописців. Надзвичайно показовим було те, коли режисери, оператори, художники прагнули серйозно оволодіти цим, адже їх мистецтво різко відрізнялося від художньої творчості.

Слід зазначити, що українське кіномистецтво у 1945–1955 рр. не створило кольорових художніх фільмів хоч якоюсь мірою цікавих у вказаному відношенні. Виняток становить лише «Тарас Шевченко».

Водночас, кінематограф не обмежився запозиченнями з інших видів мистецтва. Не менш щедрий вплив він справив на ті галузі, з яких було взято чимало технік, методик та естетичного багатства [2, с. 23–24]. Загальновідомо, наприклад, що художнє мислення письменника або режисера театру надає перевагу лаконічним формам зображення, насиченості дії подіями, бурхливому її перебігу. Замість широких описів і роздумів з'являються конкретні вчинки, що розкривають психологію персонажів. В театральному спектаклі також виникають не тільки «монтажне дроблення» сюжету п'єси на дрібні, навіть найдрібніші сценки і картинки, які прискорюють темп розвитку дії, але й застосовується інші прийоми невідомі раніше театрові. Подібні зміни в літературі і мистецтві породжені багатьма причинами, в числі останніх не можна не бачити величезного впливу кінематографії.

У 1945–1955 рр. значно зростає роль радянської науки. Відчутний її вплив і в галузі кіно. Так, постановка фільму «Тарас Шевченко» стала можливою в значній мірі завдяки успіхам української радянської історичної науки і літературознавства. Саме представники цих наук уважно дослідили факти і обставини, зв'язані з життям і творчою діяльністю поета, саме вони сприяли виробленню правильної загальної концепції його творчої біографії. Плоди їх зусиль безумовно допомогли режисеру фільму в його художньому трактуванні образу Шевченка [2, с. 58–59]. Отже, як у цьому, так і в багатьох інших випадках наука збагачувала зміст кіномистецтва, допомагала йому в зміцненні його на ґрунті об'єктивної дійсності.

Відзначені позитивні факти не закривають тіньових сторін українського кіномистецтва. Найсерйознішим недоліком його була мистецька пропаганда культу особи Й. В. Сталіна. В ряді фільмів, присвячених головним чином колгоспному селу, дійсність зображувалась у прикрашеному і підправленому вигляді, реальні суперечності життя замовчувались, боротьба за «побудову комунізму» показувалась як найважливіша справа, мета і моральне мірило для громадян. В результаті такі твори справляли мобілізуючий вплив на глядачів, і зрештою

не мали нічого спільного із справжнім призначенням мистецтва [5, с. 407–410].

Розширення виробництва, яке почалося з 1952 р., не супроводжується помітним якісним поліпшенням українського кіно. А отже, ідейно-творчий рівень українського кіномистецтва залишав бажати кращого.

Зрештою, радянська політика в галузі кіно, з одного боку, сприяла культурним прагненням українців, з іншого, була активним чинником русифікації, ідеологічного впливу та морально-психологічної мобілізації суспільства для проведення інтенсивних відбудовчих процесів.

Список використаних джерел

1. Безклубенко С. Д. Українське кіно: начерк історії. – К.: КНУКіМ, 2001. – 170 с.
2. Безручко О. Вітчизняна кінорежисерська школа: персоналії Т.4. / О. В. Безручко; Київ. міжнар. ун-т. – К.: КіМУ, 2013. – 252 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://elib.nplu.org/object.html?id=4126>
3. Госейко Л. Історія українського кінематографа. – К., 2005. – 417 с.
4. Довженко О. П. Сторінки Щоденника (1941–1956). – К.: Вид-во гуманіт. л-ри, 2004. – 384 с.
5. История советской политической цензуры. Документы и комментарии. 1917–1993. Ответ. сост. и руков. творч. колл. Т. М. Горяева. – М.: РОССПЭН, 1997. – 672 с.
6. Ілляшенко В. Історія українського кіномистецтва / В. Ілляшенко. – К.: ВІК, 2004. – 412 с.; Нариси з історії кіномистецтва України / Ін-т проблем сучасного мистецтва Академії мистецтв України; редкол.: В. Сидоренко (гол.) [та ін.]. – К.: Інтертехнологія, 2006. – 864 с.
7. Історія українського кінематографа ХХ століття: навч. посіб. / А. С. Приходько. – К.: Педагогічна думка, 2012. – 128 с.

References

1. Bezklubenko S. D. Ukrain's'ke kino: nacherk istorii'. – K.: KNUKIM, 2001. – 170 s.
2. Bezruchko O. Vitchyznjana kinorezhysers'ka shkola: personalii' T.4. / O. V. Bezruchko; Kyi'v. mizhnar. un-t. – K.: KyMU, 2013. – 252 s. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://elib.nplu.org/object.html?id=4126>
3. Gosejko L. Istorija ukrai'ns'kogo kinematografa. – K., 2005. – 417 s.
4. Dovzhenko O. P. Storinky Shhodennyka (1941–1956). – K.: Vyd-vo humanit. l-ry, 2004. – 384 s.
5. Istorija sovetskoj politicheskoy cenzury. Dokumenty i komentarii. 1917–1993. Otvet. sost. i rukov. tvorch. koll. T. M. Gorjaeva. – M.: ROSSPJeN, 1997. – 672 s.
6. Iljashenko V. Istorija ukrai'ns'kogo kinomystectva / V. Iljashenko. – K.: VIK, 2004. – 412 s.; Narysy z istorii' kinomystectva Ukrai'ny / In-t problem suchasnogo mystectva Akademii' mystectv Ukrai'ny; redkol.: V. Sydorenko (gol.) [ta in.]. – K.: Intertehnologija, 2006. – 864 s.
7. Istorija ukrai'ns'kogo kinematografa XX stolittja: navch. posib. / A. S. Pryhod'ko. – K.: Pedagogichna dumka, 2012. – 128 s.

Ilkovich V. M., master's student, Faculty of History, National Taras Shevchenko University of Kyiv (Ukraine, Kyiv), vika2ilkovich@gmail.com

Features of development of cinematography in the Soviet Ukraine after World War II (1945–1955)

The article analyzes the situation and features of Soviet cinema in the Soviet Ukraine in the first postwar decade 1945–1955 of years. We explain it through the prism of party-state activities in the branch of cinema. Special attention is paid to the local features of the development of the cinema in the Soviet Ukraine, moreover, we consider the influence of Soviet ideology on institutionalization, financial and logistical basics of functioning of Ukrainian cinematographic art. The analysis of the processes is done in the context of political and socio-economic reforms in the Soviet Ukraine in 1945–1955. The study found that the development of the Ukrainian cinema in the mid-1940s – mid-1950s was taking place in the situation of active political influence of ideology as well as administrative and repressive apparatus on the socio-political and cultural life. Rebuilding which began after World War II was particularly in the field of film production, in the same time, it was a new wave of the general policy

of building communism. The author traces some significant shortcomings, as like lack of independence from the center, the phenomenon of the dominance of ideology in the industry that allows us to suggest the existence of factors that hindered the development of national cinema.

Keywords: cinematography, film production, cinematographic art, propaganda, Soviet ideology, reconstruction processes, mobilization of society.

* * *

УДК 330.82(477–25)«1911/1915»

Карпусь Д. О.,
кандидат історичних наук, доцент кафедри
економічної теорії та історії, Білоцерківський
національний аграрний університет
(Україна, Біла Церква), karpusdmirto@ukr.net

ПЕРІОД НАЙВИЩОЇ АКТИВНОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВОЇ ШКОЛИ М. В. ДОВНАР–ЗАПОЛЬСЬКОГО (1911–1915)

Ця стаття присвячена найбільш інтенсивному періоду функціонування наукової школи. При написанні роботи використовувалися проблемно-хронологічний, порівняльно-історичний, ретроспективний, системного аналізу та синтезу методи.

У 1913 році історико-етнографічний гурток відсвяткував своє десятиріччя. На урочистому засіданні було прийнято рішення відзначити річницю утворення гуртка випуском ювілейного збірника статей, присвяченого М. В. Довнар–Запольському.

Для київської школи економічної історії потреба друкувати результати своїх досліджень стала доволі нагальною, оскільки її наукова продуктивність значно зростає. М. В. Довнар–Запольському вдалося домогтися від Міністерства освіти щорічної субсидії на друк праць.

У травні 1913 року вийшов перший збірник статей гуртка. Повна назва друкованого органу гуртка була «Сборник статей членов Студенческого Историко-Этнографического кружка при Университете Св. Владимира под руководством проф. М. В. Довнар–Запольского», скорочена назва «Сборник статей». Перший збірник був цілком присвячений економічній та соціальній історії Росії XVI–XVII ст.

Ця подія позитивно вплинула на наукову продуктивність гуртка. Після першого випуску «Сборника статей» в досить короткі строки почали готуватися до друку інші випуски.

Значно посилилась підготовка нової генерації вчених історико-економічної школи внаслідок кадрових змін що відбулися на кафедрі російської історії. Викладачами Університету св. Володимира стали учні М. В. Довнар–Запольського: С. Д. Сташевський, П. П. Смірнов, Б. Г. Курц, Н. Д. Полонська, Г. А. Максимович.

Підбиваючи певні підсумки діяльності гуртка М. В. Довнар–Запольський в 1915 році писав, що його учні студенти та професорські стипендіати на друкували більше п'ятдесяти наукових робіт і що головним завданням історико-етнографічного гуртка була розробка найбільш складних і не розроблених історії господарства та соціальної історії Московського періоду.

Ключові слова: київська школа економічної історії М. В. Довнар–Запольського, київська історико-економічна школа М. В. Довнар–Запольського, Університет св. Володимира, історико-етнографічний гурток, С. І. Михальченко.

Нові геополітичні реалії роблять одні дослідження більш актуальними інші менш, змінюється тематика наукових досліджень, однак минуле історичної науки, на нашу думку, завжди буде привертати увагу вчених. Теоретичні дослідження не настільки цікаві читачу, проте їх актуальність є менш залежною від впливу часу і змін царині політики. Київська школа економічної історії одна з небагатьох наукових шкіл що працювали на ниві історичної науки в кінці 19 на початку 20 століття. Її історія це одна з сторінок минулого української історіографії. Актуальність тематики підвищує складність терміну наукова школа в історичній науці. Кожне нове дослідження наукової школи створює умови для подальших більш широких теоретичних узагальнень. Крім того більшість вчених київської історико-економічної школи в подальшому стали жертвами сталінських репресій, про них майже не писали в радянський час. Цю інформаційну лакуну слід заповнювати новими і новими дослідженнями.

Серед сучасних істориків київську школи економічної історії вивчать вчені України, Білорусі, Росії. Значний поступ в дослідженні школи загалом пов'язаний з доробком російського вченого С. І. Михальченка [17; 18]. Він розглядав київську історико-економічну школу як одне з поколінь київської школи істориків. Важливе значення для історіографії мають дослідження присвячені окремим представникам школи І. В. Верби [3] та І. Б. Матяш [16]. Нашим завданням є розповісти про найбільш плідний етап в діяльності київської школи економічної історії М. В. Довнар–Запольського.

Початковий період діяльності київської історико-економічної школи був надзвичайно важливим, фактично те що було реалізовано в перше десятиріччя діяльності історико-етнографічного гуртка власне і зробило можливим існування такого явища як київська історико-економічна школа М. В. Довнар–Запольського. Але все це було лише своєрідною підготовкою до часу найвищої активності в діяльності київської історико-економічної школи.

Влітку 1911 р. в Новгороді відбувся XV Археологічний З'їзд. На цей з'їзд з Києва відправились дві групи учнів М. В. Довнар–Запольського. Перша – екскурсанти з членів гуртка (студенти університету) та кілька слухачок Київських жіночих курсів з числа гостей гуртка [21, с. 12]. В Новгороді екскурсанти познайомились із старожитностями, були присутніми на засіданнях з'їзду [9, арк. 25]. Зокрема, вони оглянули Спасо–Нередицьку церкву, Новгородський Кремль, Софійський собор, міський музей, а також комітет з'їзду організував огляд двох монастирів Антонієвого та Юрієва [21, с. 13–14, 21–22]. Для цієї групи представників гуртка відвідини Новгороду були цілком успішними: крім багатого екскурсійної програми на засіданнях з'їзду вони познайомились з новими напрацюваннями російських вчених в історії, етнології, археології та інших суміжних дисциплінах. Але ще більш вдалим вояж до Новгороду виявився для іншої групи учнів Митрофана Вікторовича, яка складалася переважно з професорських стипендіатів Університету св. Володимира. Вони вже безпосередньо брали участь в цьому науковому форумі і виголосили ряд доповідей: А. М. Гневушев «Дворцовая выть в Новгородской земле», Б. Г. Курц «Йоганн де Родес и его донесения о Московском государстве» та «Кильбургер и его сочинение о русской торговле во второй половине XVII в.», С. Д. Сташевський «Пятна 142 г. и торги и промыслы Московского государства», Н. Д. Полонська «Черты быта крепостных крестьян по данным вотчинного архива князей Куракиных и Чичериных» та «О древнейших старо–русских церквях» [21, с. 18–21]. Згодом за результатами з'їзду було зазначено що особливо привернули до себе увагу молоді київські науковці, що працюють під керівництвом проф. М. В. Довнар–Запольського над розробкою нових архівних матеріалів з історії економічного побуту Московської Русі. Тоді заговорили про нову школу істориків–економістів [3, с. 43–44].

У 1911 році гуртківці заснували музей [5, арк. 1–3]. Його колекція складалася як з пожертв членів гуртка так і сторонніх осіб. Наглядав за музеєм С. П. Вельмін [27, с. 183]. Вже через рік постало питання про його